

УДК 372.879.6

Войнаровський А. М. (Східноєвропейський Національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк)

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ СТУДЕНТСЬКОГО СПОРТУ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ

***Анотація:** У статті розкрито, як з позиції педагогіки спостерігається підвищення ролі ціннісно-гуманістичних аспектів фізичної культури і фізкультурної освіти, досліджено соціально-педагогічні аспекти впливу спорту на студентів.*

***Ключові слова:** фізичне виховання, фізична культура, здоров'я, студенти, ВНЗ.*

***Аннотация:** В статье раскрыто, что с позиций педагогики наблюдается повышение роли ценностно-гуманистических аспектов физической культуры и физкультурного образования, исследуются социально-педагогические аспекты влияния спорта на студентов.*

***Ключевые слова:** физическое воспитание, физическая культура, здоровье, студенты, ВУЗ.*

***Annotation:** It is revealed in the article that from the standpoint of pedagogy there is the enhancing of the role of values and humanistic aspects of physical education and physical education, the social and educational aspects of the impact of sports on students are investigated.*

***Keywords:** physical education, physical culture, health, students, higher educational establishment.*

Фізична культура і спорт представляють собою самостійний вид людської діяльності, значення якого в розвитку суспільства достатньо високе. Регулярні заняття фізичною культурою і спортом здатні впливати на розвиток суспільних відносин й формування людини як особистості. Особливо це стосується формування й розвитку особистості студента. Фізична культура і спорт є важливими соціальними феноменами, які пронизують всі рівні сучасного соціуму, впливаючи на основні сфери життєдіяльності суспільства, на національні відносини, ділове життя, суспільне становище, формує моду, етичні цінності й здоровий спосіб життя людей [1]. Заняття фізичною культурою і спортом необхідні для всіх людей, а не тільки для тих, професії яких вимагають особливої фізичної сили або особливого розумового зусилля, ще й тому, що сучасні умови життя (як на виробництві, так й у побуті) призводять до неминучого зниження рухової активності людини – знижена рухова активність, у свою

чергу, веде до зниження тренованості організму, що впливає на зниження розумової й фізичної працездатності.

Фізичне виховання вирішує завдання зміцнення здоров'я, всебічного розвитку фізичних й духовних сил, підвищення працездатності студента. У процесі фізичного виховання здійснюється морфологічне й функціональне вдосконалення організму, розвиток фізичних якостей, формування рухових вмінь, навичок, спеціальної системи знань й використання їх у суспільній практиці й повсякденному житті студента [2]. Фізичні вправи впливають на продуктивність роботи, вони сприяють високій активності студентів, регулярні заняття певними видами спорту й фізичними вправами, правильне використання їх у режимі навчання сприяють підвищенню фізичної і розумової працездатності студентів, вдосконаленню необхідних їм якостей – глибини мислення, комбінаторних здатностей, оперативної, зорової й слухової пам'яті, сенсомоторних реакцій, крім того ж фізична культура і спорт є важливим чинником зниження рівня захворювань й травматизму [3].

Мета дослідження – соціально-педагогічні особливості фізичної культури студентів ВНЗ як засобу розвитку особистості студента.

Сучасна педагогічна практика і теорія освіти у ВНЗ орієнтується на пошуки шляхів, які сприяють формуванню особистості студента [4]. Розвиток спорту і фізичної культури являють собою засоби створення гармонійної особистості, які допомагають активізувати фізичні, морально-вольові й нервово-емоційні ресурси організму з метою досягнення поставленого завдання, підвищують і покращують працездатність і дисциплінованість, сприяють появі потреби в здоровому способі життя [5]. Заняття фізичною культурою і спортом у вільний час студентів сприяють розвитку здоров'я студентської молоді й всебічного розвитку за допомогою занять різними видами спорту, як ефективного засобу виховання, оздоровлення, соціальної адаптації й системи розвитку особистості студента [4].

У останні два десятиріччя спостерігається переорієнтація наукових досліджень в сфері спорту в бік єдності духовного і фізичного розвитку як підвалини гармонійного і всестороннього виховання студентів і формування їх фізичної культури. Вагомий інтерес мають дослідження, в яких було покладено початок оригінальним підходам до вивчення змісту, структури, об'єму, поняття «фізична культура», інноваційним рішенням при розробці культурологічної концепції фізичної культури, її технології реалізації в життєдіяльності молоді.

Демократичні зміни які відбулися у нашому суспільстві спричинили значні зміни у світогляді й ідеології, в культурі та освіті, у тому числі й у формуванні фізичної культури студентської молоді. Аналіз положення, що склалося в процесі фізичного виховання, висуває на перший план суперечність між інтелектуалізацією, гуманізацією і гуманітаризацією освіти і низьким загальнокультурним, естетичним і освітнім рівнем

фізичного виховання в ВНЗ, яке покликане формувати одну з базових культур людини – фізичну культуру особи [6].

Суперечність між розумінням необхідності формування культури фізичної і недостатньо розробленою педагогічною системою реалізації цього процесу багато в чому зумовила критичну ситуацію, характерну для сучасної системи фізичного виховання студентської молоді. Не випадково в цей період на сторінках преси жваво обговорюються питання соціального і біологічного аспектів у спорті, культурологічні аспекти фізичної культури, проблеми фізкультурного виховання молоді, їх альтернативні форми організації, фізична культура в умовах гуманітаризації освіти, конверсії засобів, методів і форм спортивного тренування в практиці фізичного виховання, соціально-культурні аспекти фізичної культури і здорового спортивного стилю життя [1].

У педагогічному словнику АПН України зазначено, що фізична культура «органічно поєдгує в собі фізичне виховання і спорт, сукупність спеціальних наук, знань і матеріальних благ, створених для використання фізичних вправ з метою вдосконалення біологічного і духовного потенціалу людини». Усе зазначене свідчить про соціальний характер поняття «фізична культура». Із соціологічного погляду освіта є частиною загальної культури суспільства, а фізичне виховання розглядається як частина фізичної культури, яка, у свою чергу, є частиною загальної культури суспільства. З педагогічного погляду фізичне виховання є частиною загального виховання, а фізична культура розглядається як частина, завдання фізичного виховання. Так, у Великій Радянській Енциклопедії дається таке визначення: «Фізичне виховання, органічна частина загального виховання...». В Українській Радянській Енциклопедії це поняття має таке тлумачення: «Фізичне виховання – складова частина загального виховання...». У Законі України «Про фізичну культуру і спорт» (1993) зазначено: «Фізичне виховання є головним напрямом упровадження фізичної культури і становить органічну частину загального виховання...» Аналіз різних джерел дає змогу зробити висновок, що фізичне виховання – складова частина загального освітнього процесу, педагогічний процес, у якому використовують елементи різних видів спорту, оздоровчі сили природи, гігієнічні чинники з метою розвитку фізичної культури особистості, надання знань, умінь та навичок.

Аналіз вітчизняного досвіду й досвіду фахівців фізичного виховання в коледжах та університетах США дає змогу зробити висновки, що головною проблемою організації розвитку фізичного виховання є недостатнє фінансування. Це заважає впровадженню обов'язкових занять з фізичного виховання і спонукає до впровадження факультативних занять [3].

У Франції фізичне виховання і спортивна підготовка є обов'язковим предметом у школах і ліцеях. В університетах студенти на добровільних засадах мають можливість займатися різними видами спорту. У сучасній

системі вищої освіти, у сфері фізичного виховання студентів упроваджуються формальні технології, які орієнтують кафедри фізичного виховання на формалізовану систему управління, де студентам відведено роль пасивних учасників. С. Канішевський та ін. (2005) зазначають: «У діючій системі фізичного виховання студентів використовують три рівні організації занять різного ступеня регламентації: 1) академічний (обов'язкові заняття у межах навчального закладу); 2) факультативний (самостійні заняття у секціях, клубах за інтересом); 3) самостійні (індивідуальні й групові заняття спортивного чи фізкультурно-кондиційного характеру), спортивно-ігрові заняття за вільним характером; змагальні форми організації занять; туристичні походи; «малі» форми занять і та ін.» [7]. Нині практичні заняття з фізичного виховання (обов'язкові) скорочено до мінімуму, який становить одне заняття (2 години) на тиждень у перші два роки навчання. Починаючи з третього курсу, ці заняття, як правило, відносять до факультативних (необов'язкових). Численні публікації науковців свідчать, що за такої організації фізичного виховання марно сподіватися навіть не на розвиток, а на збереження наявного рівня фізичного стану, здоров'я студентів. Така ситуація спонукає до пошуку альтернативних шляхів заохочування студентів до самостійних форм занять, до здорового способу життя.

З проведеного дослідження можна зробити висновок, що фізична культура і спорт є одним із головних засобів виховання рухів, вдосконалення їх тонкої й точної координації, розвитку необхідних людині рухових фізичних якостей. Соціально-педагогічні аспекти розвитку спорту в студентів ВНЗ свідчать про його невід'ємну складову життя. На жаль, стан розвитку спорту в ВНЗ нашої країни залишається не найкращим, проте, потенційно перспективним.

1. Матвеев Л. П. Теория и методика физической культуры: Введение в предмет: учеб. для высш. спец. физкульт. учеб. заведений / Л. П. Матвеев. – Изд. 4-е, стер. – СПб.: Лань, 2004. – 159 с. **2.** Турчина Н. І. Педагогічні особливості моделей фізичного виховання студентів вузів на різних курсах навчання: Автореф. дис...канд. пед. наук / Н. І. Турчина. – Київ, 2009. – 23 с. **3.** Пальцев М. А. Образование и здоровье студента // Высшее образование сегодня. – 2002. – №11. – С. 36–39. **4.** Арещенко А. И. Влияние регулярных занятий спортом на успеваемость. Социально-педагогические проблемы массовых форм физической культуры и спорта. Темат. сб. научных статей / А. И. Арещенко. – Алма-Ата, 1983. – С. 17–22. **5.** Виленский М. Я. Повышение воспитательно-образовательного потенциала физической культуры в формировании личности современного специалиста // Теория и практика физической культуры. – 1987. – № 10. – С. 11–13. **6.** Грибань Г. П. Життєдіяльність та рухова активність студентів / Г. П. Грибань. – Житомир: Вид-во Рута, 2009. – 593 с. **7.** Петровский А. В. Введение в психологию. – М.: Издательский центр "Академия", 1995. – 496 с.

Рецензент: д.фіз.вих., професор Цьось А. В.